

УДК 377.011.3-051:005.963.1:[37:7.012]

DOI: 10.15587/2519-4984.2017.113457

ТЕХНОЛОГІЇ ПЕДАГОГІЧНОГО ДИЗАЙНУ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ В КОНТЕКСТІ КОМПЕТЕНТІСНОГО ПІДХОДУ (ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД)

© О. О. Яременко-Гасюк

Дослідження розглядає важливість педагогічного проектування підготовки студентів на етапі сучасного реформування вищої освіти в руслі «відкритого» навчання. Зазначається актуальність впровадження інформаційно-освітньої компетентнісної складової у підготовку майбутніх педагогів професійного навчання. Дослідження розглядає мотиваційну модель Дж. Келлера, як один з шляхів активізації навчально-пошукової діяльності студентів при проектуванні та розробці сучасного навчально-виховного процесу

Ключові слова: педагогічний дизайн, інформаційно-освітнє середовище, компетентнісний підхід, мотивація, інтерактивне навчання

1. Вступ

Проблеми освіти в багатьох країнах розглядаються як одна із стратегічних цілей розвитку суспільства. А «підготовка фахівців в університеті має бути спрямована на постійний ріст якості професійно-педагогічної підготовки майбутнього педагога, на створення необхідних умов для успішної педагогічної діяльності» [1]. Адже, метою і результатом навчання повинна бути компетентна особистість,

здатна не лише адаптуватися до вимог сучасного суспільства і ринку праці, а й особистісно й професійно реалізуватися упродовж життя. При цьому зазначається, що освіта повинна розвиватися відповідно до трьох основних принципів: неперервності, відкритості, доступності [2]. Саме інформаційно-освітнє середовище може сприяти ефективній реалізації цих принципів, забезпечуючи, так зване, відкриті навчання (табл. 1).

Таблиця 1

Основні принципи сучасної освіти

Назва принципу	Характеристика принципу
Принцип неперервності	Освіта має створювати, як <i>можливість</i> , так і <i>мотивацію</i> до навчання <i>впродовж життя</i> як соціального самозахисту і умови особистісної і професійної комфортності у швидкозмінному світі
Принцип відкритості	Освіта організаційно забезпечує її реалізацію для <i>будь-якого рівня, форми та етапу</i> ; забезпечує <i>свободу вибору та індивідуальну спрямованість</i> процесу навчання, розвиток інформаційної культури та зміну ролі учасників освітнього процесу
Принцип доступності	Якісно інший технологічний рівень розвитку інформаційно-освітнього середовища та засобів збереження інформації робить можливим створення <i>нових стратегій організації навчання і виховання</i> та забезпечення <i>швидкого доступу до знань</i> широкому колу людей

2. Літературний огляд

За визначенням, поданим у [2] «вільне (відкриті) навчання (open learning) – форма організації процесу навчання, засадами якої є принципи свободи вибору часу, місця, терміну, вартості, виду та форми, цілей, організації, методів, джерел та засобів, послідовності, змісту, оцінки, програми навчання, консультантів, наставників, викладачів, навчальних закладів, рівня і документів про освіту».

В ситуації безперервної освіти, що забезпечується різними освітніми закладами та формами освіти, вища освіта може звільнитися від традиційної функції – передавання знань та отримати нову функцію: формування життєво важливих компетентностей [3].

Дослідники зазначають такі ключові компетентності як, вміння вчитися самостійно, організовувати своє освітнє середовище, формувати критичне та творче мислення, що забезпечує ефективний розвиток особистості [4].

Зазначається, що саме орієнтація освіти на компетентнісний підхід повинен бути черговим етапом оновлення змісту освіти для збереження її відповідності до потреб сучасного розвитку суспільства [5].

На думку вчених, головна ідея компетентнісного підходу полягає в тому, що не варто обмежуватися сумою знань та вмінь, набутих у структурі формальної освіти [6]. Компетентність майбутнього педагога професійного навчання формується у процесі професійної підготовки і спеціалізації у певній галузі знань – уміння з якої йому потрібно буде застосовувати у своїй діяльності [7]. Також, в якості засобів формування компетентностей виступає освіта, професійна підготовка, сім'я, культурно-просвітницька діяльність, і, останнім часом, інформаційно-освітнє середовище [8]. «Створення інформаційно-освітнього середовища зумовлюється неперервним включенням інформаційних технологій у діяльність викладачів і студентів, мотивацією їх до саморозвитку, пошуком і

впровадженням викладачем інноваційних засобів організації навчальної діяльності» [9].

3. Мета та задачі дослідження

Мета нашого дослідження – показати один з шляхів спонукання активної участі студентів у навчальному процесі, адже, саме при активному процесі навчання студент стає суб'єктом навчальної діяльності.

Для досягнення мети були поставлені наступні задачі:

1. Розглянути психолого-педагогічні чинники, які впливають на активність людини.
2. Зазначити важливу роль викладача у спонуканні до такої активності.
3. Показати необхідність інтерактивних компонентів у сучасному навчальному процесі.
4. Визначити поняття педагогічного дизайну як необхідного елементу сучасного навчального процесу.
5. Ознайомити з мотиваційною моделлю Дж. Келлера, що сприятиме ефективності та результативності навчального процесу.

4. Педагогічний дизайн підготовки майбутніх педагогів професійного навчання

Процес підготовки майбутнього педагога професійного навчання є багатовимірним явищем, в основу якого покладено різноманітні ознаки, що відображають різні аспекти цього процесу. Але важливою характеристикою такого процесу завжди виступає діяльність, як необхідна умова розвитку будь-якої людини: діяльність з пізнання оточуючого середовища, засвоєння знань, вироблення вмінь та навичок тощо. В діяльності проявляється одна із суттєвих властивостей людини – бути активною. Студент повинен брати активну участь у навчальній діяльності, у пізнавальному процесі, вести діалог з викладачем, зі студентами, виконувати пошукові, дослідницькі, творчі та проблемні завдання в парі чи групі тощо. Як досягти цієї мети?

Джерела активності слід, в першу чергу, шукати у самій людині, враховуючи її *мотиви* та *потреби*, та, в другу чергу, у середовищі, що оточують людину, отже можна говорити про вплив таких факторів, як пізнавальний і професійний інтерес, творчо-емоційний характер навчально-пізнавальної діяльності та вплив форми й характеру самого заняття, дизайн якого є вирішальним фактором у ставленні студента до дисципліни. Отже, джерела активності також включають й особистість викладача та засоби його роботи, його місце в освітньому процесі.

Науково-методична література так визначає поняття, як «мотив», «мотивація» та «потреба». Мотив – це те, що належить особистості, що спонукає «зсередини» до здійснення певних дій. Мотивація пояснює цілеспрямованість дії, організованість та стійкість такої діяльності, що спрямована на досягнення певної мети. У працях П. К. Анохіна, А. М. Леонтьєва та ін. зазначається, що будь-яка діяльність – це система дій, що відповідають певному мотиву. Кожна окрема дія спрямована на досягнення чітко усвідомлюваного проміжного результату, тобто мети. «Мотив спонукає діяльність, а мета спрямовує її». Дослідники зазнача-

ють, що мотив відповідає на питання, заради чого здійснюється діяльність, а мета – що буде отримано в ході виконання кожної дії [10]. Потреба є одним з мотиваційних утворень, яка проявляється в формі інтересу, тому пізнавальний інтерес визначається як провідний мотив навчальної діяльності.

Під час підготовки майбутніх педагогів професійного навчання до застосування інформаційно-освітнього середовища у своїй діяльності слід як раз й виходити з потреб через стадії цікавості до стійкого пізнавального інтересу, які концентруються навколо потреби пізнання об'єктів та явищ інформаційного середовища, потреби осмислення власного рівня розвитку інформаційної культури, потреби застосування знань та умінь у власній практичній та професійній діяльності, тощо.

Процес підготовки майбутніх педагогів професійного навчання із використанням інформаційних технологій є можливим лише за умови досконалого володіння методами організації навчально-пізнавальної діяльності викладачами. Для успішної реалізації цієї ідеї викладач має володіти такими якостями як вміння ставити перед студентами актуальні навчальні завдання на основі реальних проблем професійного характеру; здатність захопити, зацікавити студентів проблемою і процесом її дослідження; оволодіння функцією координатора і партнера, надаючи допомогу або адресуючи до потрібних джерел інформації у випадках, коли студент не може самостійно виконати завдання; виконання організаторських функцій при зустрічі з представниками професійних закладів та інституцій; вміння стимулювати творче та критичне мислення студентів [11].

Вважається, що саме спрямованість викладача, орієнтованого на використання можливостей інформаційно-освітнього середовища у своїй діяльності, є основою для формування у студентів, майбутніх педагогів, мотивації до діяльного застосування інформаційно-освітнього середовища у навчальному процесі.

Отже, ще один важливий момент сучасної освіти – інтерактивність – яка повинна бути метою будь-якого освітнього процесу, тим зворотним зв'язком між викладачем та студентом, який необхідний для того, щоб навчальний процес розвивався та покращувався. Автори згодні, «що сьогодні існують різні визначення інтерактивності як за своїм методологічним змістом, так і в контексті інформаційно-технологічного забезпечення» [2].

Зараз поняття «інтерактивність», «інтерактивне навчання», «інтерактивні технології» з'являються в наукових, і, що важливо для дослідження, в педагогічних працях, коли обґрунтовуються проблеми застосування сучасних інформаційних технологій у навчанні, дистанційній формі освіти, з використанням ресурсів Інтернету, а також електронних підручників, довідників, тощо.

Дійсно, сучасні комп'ютерні технології дозволяють активний діалог (письмовий або усний) в режимі реального часу. Тому, на сучасному етапі розвитку педагогічної теорії, «інтерактивне навчання» здебільшого розглядається як організація спільного процесу пізнання, спільної діяльності

через діалог між викладачем та студентом та між студентами.

При інтерактивному навчанні важливо, щоб всі учасники навчального процесу взаємодіяли між собою, спільно вирішуючи проблеми, моделюючи ситуації, оцінюючи дії інших студентів та свої власні, занурюючись в реальну атмосферу професійного співробітництва з розв'язання низки проблем відповідно до їх інтересів, потреб та запитів. Ось чому так важливо заздалегідь проектувати систему занять з певної дисципліни, застосовуючи різні види навчальної діяльності: теоретичний блок (лекція), індивідуальна робота з наукового пошуку, робота в парах або групах, дискусії та тестування, творча взаємодія студентів, ігри тощо.

До форм і методів інтерактивного навчання можуть бути віднесені: презентації, дискусії, «мозкова атака», «круглий стіл», «ділова гра», евристична бесіда, конкурси практичних робіт з їхнім захистом й обговоренням, рольові ігри, навчальні тренінги, колективні та групові вирішення творчих завдань, індивідуальні та парні вправи, моделювання певного виду діяльності або ситуацій, проектування й написання концептуальних мап, різних програм, перегляд та обговорення відеозаписів, створення презентацій, участь у вебінарах (активна та пасивна), підготовка проведення олімпіад та конкурсів, тощо [2].

Використання інтерактивних технологій в навчальному процесі сприяє вибудовуванню дійового, активного «навчального середовища» та побудову такого навчального процесу, який характеризується «відкритою навчальною архітектурою» [12].

Вітчизняні та закордонні вчені для характеристики такого сучасного процесу використовують термін «педагогічне проектування», «педагогічний дизайн» – “instructional design” [12], де кожна з форм навчання має свої специфічні функції, свою методику підготовки, організації й проведення, а отже кожна потребує особливого виду проектування, опису технологічних кроків.

«Педагогічне проектування є неодмінною умовою здійснення регулюючої функції педагогіки й виділяється сьогодні в особливий вид педагогічної діяльності» [13]. Дійсно, за визначенням Компанії ООО “Е-Софт Девелопмент», педагогічний дизайн – це область науки і практичної діяльності, яка ґрунтується на теоретичних положеннях педагогіки, психології та ергономіки, що займається питаннями розробки навчального матеріалу, в тому числі, на основі інформаційних технологій і забезпечує найбільш раціональний, ефективний і комфортний освітній процес. Відомий педагог говорить про проектування (планування) як «останню стадію підготовки уроку, яка закінчується створенням програми управління пізнавальною діяльністю учнів» [14].

Підкреслюється, що однією з функцій будь-якого педагога, окрім організаторської, гностичної або комунікативної, є також функція педагогічного проектування [15]. На думку інших, педагогічне проектування – це попередня розробка основних деталей майбутньої діяльності учнів і педагогів [16].

Тобто, таке проектування дозволяє вибудувати єдину систему з цілей навчання, навчального матері-

алу і інструментів, доступних для передачі знань та пропонує конкретні педагогічні дії для досягнення бажаних педагогічних результатів та здійснення бажаних змін у знаннях і навичках з урахуванням конкретного змісту курсу і цільової аудиторії. Отже, в основі педагогічного дизайну – важливість змісту курсу, стилю і послідовності викладу матеріалу, а також способів його подання.

Узагальнюючи вищезазначене, слід наголосити на тому, що педагогічний дизайн є дуже важливим етапом у підготовці до використання в сучасному навчально-виховному процесі конкретних, в тому числі, інноваційних педагогічних ідей, адже він описує сукупність форм, методів, прийомів, методик, засобів, що дозволяють гарантовано досягти запланованого результату, а отже, пропонує певну технологію навчання. У цьому контексті, форми й методи, методики й засоби, прийоми навчання є тими структурними елементами на основі яких будується система занять з дисципліни, відповідно до цілей та запланованих(бажаних) результатів навчального процесу.

Розглянемо педагогічний спадок Джона Келлера, який є засновником Моделі мотивації «ARCS» [17], що базується на чотирьох ключових елементах навчального процесу, які можуть не лише заохотити, а й підтримувати мотивацію студентів до навчання (рис. 1). Ці чотири елементи утворюють аббревіатуру ARCS (англійською мовою) та означають: Увага (Attention), Релевантність (Relevance), Впевненість (Confidence) та Задоволення (Satisfaction). Цю модель мотивації слід сприймати як підхід до вивчення проблем навчально-виховного процесу та його проектування й розробки, який навчальні конструктори (instructional designers) можуть використовувати у своїй роботі.

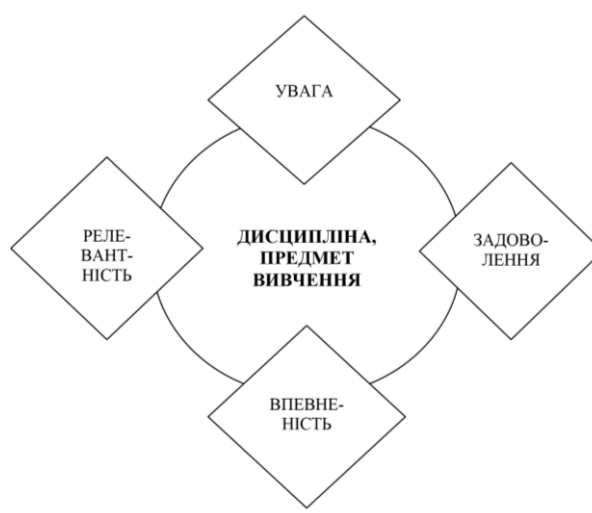

Рис. 1. Модель мотивації Дж. Келлера

Проаналізуємо більш детально компоненти цієї моделі. Келлер висловив припущення, що увагу можна отримати як за допомогою збудження «безпосереднього сприйняття», так і «пошукового сприйняття». У випадку з перцептивним збудженням увагу студента можна отримати через несподівані факти, які спричиняють появу сумнівів чи недовіри. Для

отримання пошукової зацікавленості, студентів слід стимулювати проблемними запитаннями, які потребують дослідницького пошуку для свого вирішення.

Для того, щоб привернути *увагу*, можна запропонувати використання наступних методів та прийомів (табл. 2).

Таблиця 2

Методичні рекомендації спонукання «Уваги»

Увага (Attention)		
Назва методу	Очікувана Реакція	Прийоми
Активна участь	Студентам пропонується стати активними учасниками навчального процесу	Ігрові методи, рольова дискусія і психологічні тренінги
Використання гумору	Допомагає захопити увагу аудиторії	Гумор слід використовувати з обережністю, включивши короткі гумористичні оповідання або гумористичні вислови та порівняння у курсі навчання
Конфлікт	Студенти захочуть дізнатися більше про обговорювану тему	Представити факти або відомості, які можуть суперечити тому, що студент знає або вважає достовірним.
Різноманітність	Різноманітність у поданні інформації не є нудною і зацікавлює	Використовувати різноманітні засоби масової інформації. Застосування альтернативних форм презентації – стратегія, яка допоможе зробити курс цікавішим
Приклади з реального життя	Студенти отримують більше мотивації, якщо вважають, що те, що вони навчаються зараз, можна буде практично застосувати в реальній професійній ситуації	Інформація про практичне використання матеріалів навчання в їх повсякденному житті, як в особистих, так і професійних цілях, основана на реальних життєвих історіях або прикладах, зацікавить увагу і змусить студентів бажати більше знати

Успішний дизайн курсу має визначати *релевантність*, для того щоб мотивувати студентів. Для цього професіонали eLearning рекомендують викорис-

товувати мову, аналогії чи історії, на які студент може спиратись. Келлер запропонував наступні стратегії *релевантності* в моделі мотивації ARCS (табл. 3).

Таблиця 3

Методичні рекомендації підвищення «Релевантності»

Релевантність(Relevance)		
Назва методу	Очікувана Реакція	Прийоми
Посилання на попередній досвід	Студенти усвідомлюють, що займаються успішним навчанням, дійсно накопичують та розширюють свою базу знань, а не витрачають марно свій час	Надання студентам можливості встановлювати зв'язки з новою інформацією та тим, що вони вже знають з попереднього досвіду, є дуже успішною мотиваційною стратегією, оскільки вона дає відчуття "безперервності"
Сприйняття сьогоденної цінності	Студенти стають більш мотивованими, якщо бачать прямий зв'язок того, як навчальний курс, який вони відвідують, забезпечить їм нові навички, що допоможуть їм вирішити свої поточні проблеми	Студенти зазвичай вчаться, коли вони дійсно потребують цього, тобто, коли потрібні нові знання та навички для того, щоб вони могли мати справу з конкретною ситуацією чи проблемою в реальній професійній ситуації
Сприйняття майбутньої корисності	Ступінь, в якій студенти вважатимуть, що вивчений курс допомагатиме їм пізніше у їх професійній діяльності, є важливим чинником того, наскільки мотивовано будуть цей курс відвідувати	Отже, педагогічні дизайнери та інструктори повинні повідомляти про важливість курсу у їх професійній діяльності з самого початку
Моделювання	Знаючи, що інші люди успішно застосували певну частину знань чи вмінь, студенти навчаються сприймати курс навчання як корисну, для них особисто, діяльність і як перший крок до власної історії успіху	Наведіть приклад та запросить людей, які вже мали певний успіх в цій діяльності виступити з презентаціями й запропонувати тим, хто зараз ще навчається, власну модель успіху
Вибір	Студенти вже можуть точно знати чи усвідомлювати чому вони хочуть навчитися та як. Це спонукатиме продовжувати навчання, оскільки ця стратегія активно залучає їх до самого процесу навчання	Надання студентам можливості вибору за власною навчальною стратегією та методом навчання в певних рамках навчального процесу, адже кожна людина може надавати перевагу чи користуватися різними методами навчання або інформаційними засобами, які можуть бути більш ефективними особисто для неї

Дисципліни, що викладаються, повинні надихати та надавати *впевненості* студентам, допомагаючи їм вірити, що вони можуть досягти успіху. Якщо студенти відчують, що вони не зможуть досягти своїх цілей, це зменшить їхню мотивацію. Пропонується декілька способів, за допомогою яких педагогічні дизайнери та інструктори можуть планувати дії щодо навчання (особливо дистанційного чи електронного), які підвищують

ступінь *впевненості* тих, хто навчається (табл. 4). Останній компонент моделі - це *задоволення*. Модель ARCS має прямий зв'язок між *задоволенням* і рівнем мотивації, як внутрішньої, так і зовнішньої. Студенти повинні бути гордими та задоволеними тим, що вони досягли протягом курсу чи дисципліни.

Ось деякі стратегії того, як можна адаптувати педагогічний дизайн в цьому ключі (табл. 5).

Таблиця 4

Методичні рекомендації досягнення «Впевненості»		
Впевненість (Confidence)		
Назва методу	Очікувана Реакція	Прийоми
Сприяння саморозвитку	Допомагає студентам вірити в себе, в своє поступове зростання у професійному контексті – самозростання	Заохочуйте студентів робити хоча б невеликі кроки вперед до знань та негайно продемонструйте їм особистий прогрес у навчанні
Визначення цілей та умов	Для студента дуже важливо заздалегідь знати, що саме він чи вона має досягти	Усвідомлення того, що студенти можуть досягти цілей та завдань з певної дисципліни. Також дуже важливо знати, що від них очікується, протягом курсу та як саме вони будуть оцінюватися в кінці
Забезпечення зворотного зв'язку	Знання того, де вони знаходяться на даному моменті навчання, має вирішальне значення для того, щоб студенти продовжували наполегливо навчатися	Зворотній зв'язок є ще одним важливим фактором мотивації. Якщо не надавати відгуків стосовно навчання, вони будуть почуватися заплутаними, оскільки не впевнені в своєму прогресі. Зворотній зв'язок, особливо конструктивний, має важливе значення для того, щоб заохотити студентів продовжити навчання та може посилити позитивну поведінку та навички
Забезпечення контролю	Це змушує студентів вважати, що вони несуть відповідальність за власне навчання	Забезпечення студентам певного ступіню контролю над процесом навчання дає відчуття незалежності та показує картину власного успіху

Таблиця 5

Методичні рекомендації досягнення «Задоволення»		
Задоволення (Satisfaction)		
Назва методу	Очікувана Реакція	Прийоми
Хвала чи нагороди	Навчальний процес повинен надавати студентам певну «винагороду» та задоволення, це може бути почуття досягнення або похвали від викладача або фасилітатора	Саме викладач може підвищити ступінь задоволеності від дисципліни, оскільки він може показати в чьому полягає сенс досягнення та визнання зусиль студентів у процесі навчання
Негайне застосування	Студенти повинні відчувати, що ті навички, які вони тренують чи ті матеріали, які вони застосовують зараз, у процесі навчання, будуть корисними в майбутньому. Це надасть внутрішнє задоволення, оскільки вони розуміють, що не дарма витратили свій цінний час та зусилля	Це можна досягти шляхом заохочення студентів застосовувати свої нові знання та навички в реальних умовах професійної діяльності або залучення їх до реальних дій чи ситуацій з вирішення проблем

5. Результати дослідження

Модель мотивації ARCS Келлера була успішно застосована для всіх типів навчальних закладів (інститути, коледжи тощо) та до студентів різних вікових груп (молодших, старших, дорослі тощо). Виходячи з неї провідна функція, в педагогічному дизайні та проектуванні, належить викладачу-дизайнеру. Саме він, відповідно до визначеної мети навчального процесу, запитів та можливостей тих, хто навчається, добирає зміст, форми й методи навчання, їх послідовність, час та етапи застосування

таким чином, щоб досягти запланованого позитивного та повторюваного у подальшому результату.

Саме творчий підхід викладача до побудови та проведення заняття, насиченість різноманітними прийомами, методами та формами викладання зможуть забезпечити ефективність навчально-виховного процесу. Така оптимізація створює сприятливі умови для формування у студента здатності сприймати предмети та явища різнобічно, системно, емоційно, розвиває креативне мислення та допомагає проявляти свої індивідуальні можливості.

Основні положення педагогічного дизайну дозволять підвищити ефективність і результативність навчальних матеріалів, розширити когнітивні можливості студентів, сприяти збільшенню обсягу і якості засвоєння ними цього матеріалу, реалізуючі принцип доступності; сприяти формуванню навчального середовища, відкритого типу; і побудові ефективного навчального процесу, мотивуючи студента, таким чином, до постійного саморозвитку та самовдосконалення.

Цей підхід говорить, що спочатку необхідно проаналізувати потребу в навчанні і цілі, а потім «способи доставки» знань. Важливо те, що він розглядає саме змістовну частину навчання, поєднання теорії та практики, моменти залучення уваги, формування мотивації та бажання продовжувати навчання.

6. Висновки

Виходячи з вищезазначеного, можемо зробити наступні висновки:

1. Психолого-педагогічний аналіз структури діяльності як динамічної системи дій формується під впливом складної взаємодії таких чинників як «мотивація», «мотив» та «потреба», що спонукають пізнавальний інтерес, а отже й активність людини у навчальному процесі.

2. Саме мотиваційний компонент є провідним у моделі Дж.Келлера, який зазначав, що підвищення мотивації й залучення студентів до вирішення навчальних проблем спонукає емоційному поштовху до пошукової активності суб'єктів навчання та інтенсифікації процесу розуміння, засвоєння й творчого застосування знань при вирішенні практичних завдань.

3. Важливу роль в цьому належить викладачу, вчителю, який визначає систему базових відношень у парах студент-викладач, студент-студент та здатен формувати мотивацію до діяльного застосування ін-

формаційно-освітнього середовища, використовуючи інтерактивні методи навчання.

4. Інтерактивність у сучасній освіті є компонентом, який відповідає розвитку суспільства та технологій і здатна організувати спільний процес пізнання, спільну діяльність між викладачем та студентом та між студентами, адже саме інтерактивне навчання надає можливість учасникам навчального процесу взаємодіяти між собою, занурюючись в реальну атмосферу професійного.

Ось чому так важливо заздалегідь проектувати систему занять, враховуючи різноманітні чинники та застосовуючи різні види навчальної діяльності.

5. Педагогічний дизайн заняття з застосуванням сучасних інформаційних та інтерактивних технологій навчання визначаємо як такий, що забезпечить активне включення майбутніх педагогів професійного навчання у навчально-виховний процес за рахунок добору й використання сукупності інтерактивних форм, методів, прийомів та сучасних інформаційних засобів навчання (включаючи можливості інформаційно-освітнього середовища вищого навчального закладу), що дозволять гарантовано досягти запланованого результату, забезпечуючи зворотній зв'язок та вибір системи контролю та оцінювання у діалоговому режимі та оптимально враховуючи життєвий досвід та майбутній професійний розвиток студентів.

Отже, врахування мотиваційних складових, сукупність інтерактивних форм і методів, інформаційних (мультимедійних) засобів навчання та творча педагогічна майстерність викладача-дизайнера можуть забезпечити ефективне засвоєння змісту навчання, зменшуючи час навчання й оптимізуючи його результативність.

Література

1. Мартинюк, Г. Педагогічні умови підготовки майбутніх вчителів до професійної діяльності з використанням інформаційних технологій [Електронний ресурс] / Г. Мартинюк // Режим доступу: http://ii.npu.edu.ua/files/Zbimik_KOSN/14/33.pdf
2. Сисоєва, С. О. Інтерактивні технології навчання дорослих [Текст]: навч.-метод. пос. / С. О. Сисоєва; НАПН України, Ін-т педагогічної освіти і освіти дорослих. – К.: ВД «ЕКМО», 2011. – 320 с.
3. Зимняя, И. А. Ключевые компетентности как результативно-целевая основа компетентностного подхода в образовании. Авторская версия [Текст] / И. А. Зимняя. – М.: Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, 2004. – 35 с.
4. Білик, В. В. Сутність і структура професійної компетентності майбутніх інженерів-педагогів [Текст] / В. В. Білик // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. – 2010. – Вип. 25. – С. 219–225.
5. Гомонюк, О. Ключові компетентності соціального педагога [Текст] / О. Гомонюк // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2013. – № 1. – С. 135–142.
6. Луговий, В. І. Становлення системи основних понять і категорій компетентнісного підходу в умовах парадигмальних змін в освіті [Текст] / В. І. Луговий, О. М. Слюсаренко, Ж. В. Таланова // Компетентнісний підхід в освіті: теоретичні засади і практика реалізації: матеріали методологічного семінару. – К.: Ін-т обдарованої дитини НАПН України, 2014. – С. 5–18.
7. Марцева, Л. Реалізація компетентнісного підходу в професійній освіті [Текст] / Л. Марцева // Компетентнісний підхід в освіті: теоретичні засади і практика реалізації: матеріали методологічного семінару. – К.: Ін-т обдарованої дитини НАПН України, 2014. – С. 18–22.
8. Сушенцева, Л. Л. Педагогічні умови підготовки професійно компетентного педагога професійного навчання [Текст] / Л. Л. Сушенцева // Педагогіка вищої та середньої школи. – 2008. – № 22. – С. 21–27.
9. Карташова, Л. А. Створення персонального навчального середовища: застосування відкритого й загальнодоступного web-інструментарію [Текст] / Л. А. Карташова, О. М. Чхало // Комп'ютер у школі та сім'ї. – 2017. – № 4. – С. 19–24.
10. Морська, Л. І. Інформаційні технології у навчанні іноземних мов [Текст]: навч. пос. / Л. І. Морська. – Тернопіль: Астон, 2008. – 256 с.
11. Берека, В. Є. Формування професійної компетентності майбутнього менеджера освіти [Текст] / В. Є. Берека // Педагогічний дискурс. – 2008. – Вип. 4. – С. 20–26.

12. Мокрогуз, О. П. Педагогічний дизайн у контексті застосування мультимедійної презентації [Текст] / О. П. Мокрогуз // Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. Сер.: Психолого-педагогічні науки. – 2012. – № 2. – С. 103–105.
13. Краевский, В. В. Теоретические основы процесса обучения в советской школе [Текст] / В. В. Краевский, И. Я. Лернер, И. К. Журавлев и др.; ред. В. В. Краевский, И. Я. Лернер. – М.: Педагогика, 1989. – 320 с.
14. Подласый, И. П. Педагогика. Новый курс. Кн. 1. Общие основы. Процесс обучения [Текст] / И. П. Подласый. – М.: Гуманит. Узд. центр ВЛАДОС, 1999. – 576 с.
15. Столяренко, Л. Д. Педагогическая психология [Текст] / Л. Д. Столяренко. – Росто на Дону: Феникс, 2000. – 544 с.
16. Безрукова, В. С. Педагогика. Проективная педагогика [Текст] / В. С. Безрукова. – Екатеринбург: Издательство «Деловая книга», 1996. – 320 с.
17. eLearning Industry [Electronic resource]. – Available at: <https://elearningindustry.com/instructional-design-models-and-theories>

*Рекомендовано до публікації д-р пед. наук, академік Академії вищої освіти України Корець М. С.
Дата надходження рукопису 17.08.2017*

Яременко-Гасюк Олена Олександрівна, кандидат педагогічних наук, доцент, кафедра іноземних мов, Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, вул. Пирогова, 9, м. Київ, Україна, 01601
E-mail: alice_2005@ukr.net

УДК: 378.046.4

DOI: 10.15587/2519-4984.2017.113466

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ СЕРТИФІКАЦІЇ

© Т. О. Афанасьєва, Ю. М. Чемодурова, О. М. Байєр, О. А. Берегова

У статті висвітлені нові підходи до професійного саморозвитку педагогічних працівників, означених в новому Законі «Про освіту» як добровільна сертифікація. Обґрунтовано зміст поняття «готовність педагогічного працівника до професійної сертифікації» та виокремлено необхідні умови формування цієї готовності. Презентовано результати експериментального дослідження психолого-педагогічних особливостей готовності педагогічних працівників Запорізької області до професійної сертифікації

Ключові слова: професійний саморозвиток, сертифікація, професійна компетентність педагога, готовність до професійної сертифікації

1. Вступ

Оновлення змісту освіти взагалі та педагогічної діяльності зокрема, зміни соціально-культурних контекстів у суспільстві висувають нові вимоги до рівня професійного розвитку педагогічного працівника, що, в свою чергу, потребує створення певних умов у системі фахової безперервної освіти. Адже, якість освіти передбачає в першу чергу якісне викладання та високий рівень професійної компетентності педагогічних працівників.

Сьогодні в Україні одним із шляхів підвищення рівня професійної компетентності педагогічних працівників є введення сертифікації фахівців педагогічної сфери. Так, новий Закон «Про освіту», прийнятий 5 вересня 2017 року № 2145-VIII, наряду з атестацією педагогічних працівників розглядає процедуру *сертифікації* як «...зовнішнє оцінювання професійних компетентностей педагогічного працівника (у тому числі з педагогіки та психології, практичних вмінь застосування сучасних методів і технологій навчання), що здійснюється шляхом незалежного тестування, самооцінювання та вивчення практичного досвіду роботи» (стаття 51, п. 1) [1].

Й, хоча сертифікація, яка передбачена законом, здійснюватиметься на добровільних засадах, тим не менш, її успішне проходження надає педаго-

гічному працівнику низку привілеїв, наприклад: зараховується як проходження чергової атестації; надає можливість отримувати доплату до заробітної платні тощо. Крім того, педагогічні працівники, які успішно пройшли сертифікацію мають можливість брати участь у впровадженні та поширенні методики компетентнісного навчання, нових освітніх технологій; можуть залучатися до проведення інституційного аудиту в інших закладах освіти, розробки та акредитації освітніх програм, а також до інших процедур і заходів, пов'язаних із забезпеченням якості та впровадженням інновацій, педагогічних новацій і технологій у системі освіти (стаття 51) [1].

Тобто, сертифікація потребує певного рівня професійного розвитку педагогічних працівників, який передбачає сформовану особистісну готовність до професійного самовдосконалення через здійснення постійної самоосвітньої діяльності, участі у програмах підвищення кваліфікації та будь-яких інших видах і формах професійного зростання [2].

Однак, результати здійсненого нами у 2016–17 роках регіонального опитування педагогічних працівників Запорізької області з питання їх ставлення до нововведень у системі забезпечення якості освіти, зокрема сертифікації педагогічних кадрів, показують, що 85 % педагогів досить критично ставляться до нової